

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ

22–23 жовтня 2020 року

II частина

TIME OF ART EDUCATION
COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE
ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY

Харків 2020

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, доцент (гол. ред.)

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Протокол № 7 від 19.11.2020р.

У II частині збірника статей представлені матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»:.. Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (22-23 жовтня, 2020) / заг. ред.В.В. Фомін– Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-П. 169 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал

Мова видання: українська, англійська

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020

УДК 378.016:784

Валентина Кузьмічова

канд. пед. наук, доцент
зав. кафедри вокальної культури і
сценічної майстерності вчителя

Євгенія Галіченко

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С.Сковороди,
факультет мистецтв,
Б1М група

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТВОРЮВАТИ СЦЕНІЧНИЙ ОБРАЗ ВОКАЛЬНОГО ТВОРУ НА ЗАНЯТТЯХ З ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.А.Кузьмічова

Анотація: У статті розглядаються питання формування вмінь створювати сценічний образ вокального твору майбутніми вчителями музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу. Надано визначення поняття «сценічний образ вокального твору», його складові. Наведено етапи роботи над створенням сценічного образу вокального твору майбутніми вчителями музичного мистецтва на заняттях з постановки голосу.

Ключові слова: сценічний образ вокального твору, вокально-сценічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва, етапи створення сценічного образу вокального твору.

Annotation: The article considers the formation of skills to create a stage image of a vocal work by future music teachers in voice classes. The definition of the concept of "stage image of a vocal work", its components. The stages of work on the creation of a stage image of a vocal work by future music teachers in voice training classes are given.

Key words: stage image of a vocal work, vocal-stage preparation of a future music teacher, stages of creating a stage image of a vocal work.

Постановка проблеми. Сучасна національна педагогічна наука розв'язує сьогодні важливі питання професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. Новий час висуває нові вимоги суспільства перед вищою освітою, спонукає до пошуку нових форм та методів навчання, які мають забезпечити її належну якість. Важливе місце в системі підготовки майбутнього вчителя

VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

музичного мистецтва належить циклу вокально-сценічних дисциплін. Це обумовлено специфікою роботи вчителя, яка спрямована на практичне вирішення завдань формування його особистості засобами постанови голосу.

Важливою складовою у формуванні майбутнього вчителя музичного мистецтва є вокально-виконавська підготовка. Вона є багатфункціональною та складною, оскільки передбачає формування вмінь демонструвати учням різноманітні музичні твори (зокрема вокальні) у власному виконанні. Саме тому ми вважаємо актуальним питання формування вмінь створювати сценічний образ вокального твору на заняттях з постановки голосу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Наукові праці сучасних дослідників посідають вагомe місце в теорії та історії як світового, так і національного мистецтва. Науковець А. Медведєва розглядає теоретичні концепції аналізу створення сценічного образу, М. Жишкович вивчає проблеми формування мистецько-педагогічних умінь студента - вокаліста як майбутнього вчителя музичного мистецтва. Праці Л. Красовської присвячені розгляду ролі пластики, сценічного руху у створенні сценічного образу під час підготовки естрадного вокального номера. Науковці Ж. Даюк та В. Денисюк вивчають проблему підготовки майбутніх співаків до вокально-сценічної професійної діяльності. Дослідник О. Хлистун вивчає особливості застосування пластичних та мовних засобів в процесі створення сценічного образу в їх мистецтвознавчому аспекті. Науковець М. Ткаченко розглядає проблеми втілення художнього образу вокального твору засобами сценічної виразності в контексті виконавської підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Мета статті полягає у висвітленні проблеми формування вмінь створювати сценічний образ вокального твору на заняттях з постановки голосу.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Освітні процеси в Україні мають на меті модернізацію системи вітчизняної професійної педагогічної освіти майбутніх вчителів музичного мистецтва, наближення їх до європейських та світових стандартів. Важливою складовою у фаховій підготовці

майбутнього вчителя музичного мистецтва є його вокально-сценічна підготовка – складна та багатофункціональна.

Результатом навчання студента – майбутнього вчителя музичного мистецтва – в процесі вокально-виконавської підготовки є сценічне виконання вокальних творів, що потребує реалізації набутих співацьких навичок в умовах публічного виступу; створення сценічного образу засобами творчого перевтілення; сформованості сценічної культури тощо.

«Сценічний образ» - визначенням театрального-драматичного словника ХХ ст.(за редакцією А.Г. Баканурського) є результатом відображення реальності. Сценічний образ не є застиглою і незмінною категорією. Навпаки, з кожним втіленням на сцені він змінюється, набуває нових якостей, викликає нове відношення – тобто розвивається. Ці зміни залежать від значної кількості факторів нижчого та вищого порядку.

Поняття «сценічний образ вокального твору» є похідним від загального поняття «художній образ». Художній образ вважається найбільш складним поняттям для визначення. На думку науковців, художній образ виникає в творі на основі творчого переосмислення об'єктивної реальності у відповідності до логіки художнього пізнання світу. Музикознавці та психологи доводять, що художній образ музичного твору, який розгортається у часі, важко передати словами, але можна відчувати емоційно (завдяки, динаміці звукового потоку, ритму, гармонії тощо).

Проблема створення вокально-сценічного образу піднімається в працях багатьох науковців. Н. Гребенюк, Н. Дрожжина, М. Картавцев розглядають проблему через вокальне виконавство. І. Богданов, О. Мишуга, О. Муравйова, Д. Євтушенко - вокально-методичними засобами, В. Антонюк, О. Єрошенко, Т. Сидоренко, О. Стахевич через історію вокального виконавства. Всі вищеназвані напрямки мають спільну рису: вони акцентують увагу на тілесній виразності виконавця, яка є основою пластичного образу співака, якщо буде драматургічно чи асоціативно пов'язана з вокальним твором.

VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Теоретичне обґрунтування сценічного образу майбутнього викладача музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки надала дослідник Н. Косінська [3]. Вчена вважає, що «формування сценічного образу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-виконавської підготовки ґрунтується на вивченні українських та зарубіжних традицій вокального навчання на заняттях із вокального мистецтва. Воно передбачає поетапність проведення педагогічної роботи і сприяє формуванню мотиваційного, когнітивного та творчого компонентів досліджуваного феномена» [3, с.134-138]. Н. Косінська визначила та довела, що «на формування художньо-образного мислення в процесі створення сценічного образу майбутніх учителів музичного мистецтва позитивно впливає вивчення творів сучасних українських та зарубіжних композиторів, на основі яких можливий систематичний розвиток виконавських навичок та інтелектуальних здібностей майбутніх виконавців» [3, с.134-138].

Сценічний образ вокального твору є системою, основними інтегральними елементами якої є сам співак – людина, яка володіє волею до гри, здатна уявити запропоновану їй ситуацію і за участі слухача діяти в цій ситуації і особлива, існуюча тільки на сцені реальність – роль. Різні варіанти цієї системи залежать від того, що являє собою співак, якою є його роль та яким чином побудовано зв'язок між елементами системи, тобто якою є її структура.

Сценічний образ вокального твору є характером, сукупністю якостей героя. Його створення проходить у декілька етапів. Основний принцип зародження цілісного образу вокального твору – його цілісне сприйняття, тотальний контакт. Тільки за цієї умови створюється образ. Основний принцип зародження цілісного образу - цілісне сприйняття, тотальний контакт.

Важливого значення в процесі створення сценічного образу вокального твору набуває здатність виконавця – майбутнього вчителя музичного мистецтва до виконавської інтерпретації. Поняття інтерпретації (від лат. «тлумачення») є одним із значущих у виконавстві і визначається науковцями як варіант авторського змісту, що відображає суб'єктивне ставлення виконавця до певного

твору. Індивідуальна інтерпретація залежить від багатьох чинників, а саме: темпераменту виконавця, його характеру, здібностей, волевих якостей, рівня життєвого та музичного досвіду тощо. Важливим є й той факт, що кожен виконавець чує та інтерпретує твір, враховуючи запити та дух свого часу та свого середовища, в якому він перебуває [5].

Створення сценічного образу вокального твору має певні особливості: воно досягається перш за все голосовими засобами: тембровим забарвленням голосу виконавця, різноманітною динамікою, інтонаційними нюансами, якісною дикцією та артикуляцією, які здатні передавати різноманітні емоційні стани та настрої [1].

Основним підґрунтям роботи над створенням сценічного образу є ретельний аналіз вокального твору, який дозволить побудувати основні риси характеру, вокальні, мовні, пластичні та зовнішні характеристики. Важливо також використовувати здобутки психолінгвістики та використовувати його в практичній діяльності зі створення сценічного образу вокального твору. Оволодіння навичками м'язової свободи забезпечить довіру слухача [2, с.339-343]

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Заняття з постановки голосу сприяють ефективному формуванню у студентів – майбутніх вчителів музичного мистецтва вмінь створювати сценічний образ вокального твору, удосконалюють підготовку до майбутньої професійної діяльності. Важливе завдання сучасної мистецької освіти є підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва до створення сценічного образу вокального твору. Така підготовка має бути спрямованою на формування вокально-сценічної компетентності, яка містить здатність до сценічного перевтілення, вміння інтерпретації вокального твору, володіння співацьким голосом, пластико-мімічними засобами, застосування гриму та костюму.

VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Список використаних джерел

1. Гмиріна С.В. Сценічне перевтілення студента-вокаліста як педагогічна проблема / Зб. наук. праць КНПУ імені М. Драгоманова, вип.. 17. с.1-9
2. Беземчук Л., Фомін В. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі педагогічної практики. *Professional Art Education* : зб.наук.праць / заг. ред. Матвеева О.О. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. Том 1. No 1. С. 43–49.
<https://doi.org/10.34142/27091805.2020.1.01.07>
3. Коленко А.В. Теоретико-методологічні засади методики викладання предмету «сценічна мова» в творчих навчальних закладах України та світу / А. В. Коленко // Молодий вчений. 2017. № 11. С. 339-343.
4. Косінська Н.Л. Формування сценічного образу майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокально-виконавської підготовки / наукові записки КНПУ імені М. Драгоманова. Серія Педагогічні науки Випуск №155. с. 134-138
5. Кузьмічова В.А. Деякі аспекти професійної вокальної підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів / Проблеми сучасної педагогічної освіти Сер.: Педагогіка і психологія.-Зб.статей:-Ялта:РВВ КГУ, 2014.-Вип.43.-Ч.3. с. 107-112.
6. Ткаченко М.О. До проблеми втілення художнього образу вокального твору засобами сценічної виразності (в контексті виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва // Педагогічні науки: зб. наук. праць. Херсон: 2017. Том 75. С.192-196.

**VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ
ДИСЦИПЛІН**

**V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ У
ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Ольга Кузнецова

Владислав Тарасов

МЕТОДИ МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ РОБОТИ У НОВІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ..... 91

**VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН**

Ольга Рибка

ДИЗАЙН КОЛЕКЦІЇ ЖІНОЧОГО ОДЯГУ ЗА МОТИВАМИ
ЕТНІЧНОГО КОСТЮМУ 98

Чжан Сюаньмін

Чень Іпін

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНОГО СЛУХУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ
З «ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ»..... 102

Наталія Гавришова

ЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ В ДИЗАЙНІ ПРИ РОЗРОБЦІ ІНФОРМАЦІЙНОГО
СТЕНДУ ДЛЯ ГУРТКА З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА 107

Валентина Кузьмічова

Євгенія Галіченко

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ СТВОРЮВАТИ СЦЕНІЧНИЙ
ОБРАЗ ВОКАЛЬНОГО ТВОРУ НА ЗАНЯТТЯХ З ПОСТАНОВКИ
ГОЛОСУ..... 113

Вероніка Каніковська

РОЗРОБКА ФІРМОВОГО СТИЛЮ СТУДІЇ ДИЗАЙНУ 119

Олена Бєлоєнко

СЦЕНІЧНЕ ПЕРЕВТІЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ХУДОЖНЬОГО
ОБРАЗУ ВОКАЛЬНОГО ТВОРУ 125